קרח ב

א. אין דער היינטיקער סדרה[1] ווערט דערציילט אַז דער אויבערשטער האָט געזאָגט צו משה ואהרן — „הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אותם כרגע", האָבן זיי געטענהט צום אויבערשטן: „א־ל אלקי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף".

דער טעם ווײַל פֿאַר דער טענה — „האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף" — האָבן זיי מקדים געווען די ווער־טער, דעם ענין „א־ל אלקי הרוחות לכל בשר" — איז מוסבר אין פרש"י, ווײַל טייטשט אֶפּ „(א־ל) אלקי הרוחות" „יודע מחשבות": ווײַלד „לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא, האיש אחד[2] הוא החוטא ואתה על כל העדה תקצוף, אמר הקב"ה יפה אמרת[3] אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא".

עס איז אַבער ניט מובן: ווײַל איז דערצו נויטיק די הדגשה אַז דער אויבערשטער איז „אלקי הרוחות לכל בשר"? צוליב דער טענה „האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף" ווײַלט געווען געניג די הקדמה „א־ל אלקי הרוחות", אַן דער הוספה „לכל בשר".

נאָכמער איז עס ניט מובן: עס שטייט אין ירושלמי[4] אַז „אחד השומע קללת השם מישראל ואחד השומע מפי העכו"ם חייב לקרוע, מ"ט אני ה' אלקי כל בשר גו'"[5], ד. ה. אַז „(אלקי) כל בשר" מיינט צו כולל זיין אויך ניט אידן — און וויבאַלד אַזוי איז קשה בנדו"ד: דאָס ווײַל דער אויבערשטער איז „יודע מחשבות" אפילו פון אַ ניט אידן („לכל בשר"), ווײַל האָט עס פאַר אַ שייכות צו דער טענה פון „האיש אחד יחטא ועל כל העדה (אידן) תקצוף"[6]?

— אַט די הקדמה מיט דער הדגשה „לכל בשר" ווײַלט, לכאורה, געפֿאַסט ביי דער טענה פון אברהם אבינו[7] בנוגע צו סדום (ווײַל איז ענלעך לנדו"ד): „האף תספה צדיק עם רשע", ווײַל דאַרט רעדט זיך וועגן ניט אידן — אַבער דאַרט ווערט עס אינגאַנצן ניט דער־מאָנט אין די רייד פון אברהם אבינו (ער האָט נאָר מסיים געווען „השופט כל הארץ לא יעשה משפט"[8]).

ב. והביאור: די טענה — בכללות — פון משה ואהרן איז באַשטאַנען אין דעם, אַז וויבאַלד דער אויבערשטער בידיעתו והשגחתו הפרטית וויס קלאָר ווער ס'איז געווען דער חוטא (ממש) פון צווישן עדת קרח, און אַז אַזאַ איז געווען נאָר איינער, וכלשון רש"י „האיש אחד הוא החוטא",

— און ווי געראַדט אַמאָל בארוכה[9] אין דעם ביאור פון דעם משל ווײַל רש"י ברייגט דאָ: „מלך בו"ד שסרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע מי החוטא לפיכך כשהוא כועס נפרע מכולם אבל

1) טז, כא־כב.

2) ראה לקו"ש חי"ג ע' 54, שאין זה דיבור בפ"ע ברש"י כ"א המשך לדיבור הקודם.

3) כ"ה בכמה דפוסים. וראה לקו"ש שם הערה 14.

4) סנהדרין פ"ז ה"ח.

5) ירמי' לב, כז.

6) ועד"ז יש להקשות בדברי משה בפ' פינחס (כז, טז): יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה (דבנ"י). ואכ"מ.

7) וירא יח, כג.

8) שם, כה.

9) ראה לקו"ש שם.

אתה כו' ויודע אתה מי החוטא", אז דאָס איז מסביר, אז די עדת קרח זיינען ניט געווען קיין חוטאים מיט אַ כוונת מרידה קעגן דעם אויבערשטן, נאָר זיי זיינען נתפתה און צוגעצויגן געווארן דורך קרח'ן[10]; און דעריבער זיינען זיי ניט אין דעם סוג פון „חוטא" נאָר אין אַן אופן פון „סרחה עליו מקצת מדינה" — אַ „סרחון" —

און דאָס איז געווען זייער טענה: ווי־באַלד אַז דער אויבערשטער איז „יודע מחשבות" און איז מבחין צווישן אַ „חטא" און „סרחון" — אַז אַ „חוטא" ומורד ממש איז געווען נאָר איינער („האיש אחד יחטא" — „האיש אחד הוא החוטא") און ער האָט עס גורם געווען (ובמילא אויך שולדיק אין) דעם „סרחון" פון דער גאַנצער עדה — דאַרף דאָך דער אויבערשטער אויך בנוגע דעם ענש מחלק זיין צווישן „סרחון" און „חטא" און באַשטראָפן נאָר דעם „חוטא".

[און דערמיט איז מובן פאַרוואָס מ'גענפינט ניט אָט די הקדמה „אלקי הרוחות גו'" (או כיו"ב) ביי טענת אברהם אבינו, ווייל דאָרטן איז געווען נאָר דער חילוק פון צדיק און רשע (וואָס זעט זיך גלוי, במעשה), עס איז ניט געווען דער סוג פון „סרחון" ובמילא איז ניט נוגע די ידיעת המחשבה כדי צו מבחין זיין צווישן „סרחון" און „חטא"].

ג. לויט דעם איז אויך מדוייק וואָס רש"י זאָגט דאָ דעם לשון „יודע מחשבות . . ויודע אתה מי החוטא" (און אַזוי אויך אין תשובת הקב"ה: „אני יודע"), און נוצט ניט דעם לשון „ידוע", ווי דער „לשון[11] השגור בדחז"ל[12] גלוי וידוע[13] לפני מי שאמר והי' העולם"; ובפרט אז רש"י אליין הייבט דאָ אָן מיט'ן לשון „לפניך גלויות כל המחשבות", וואָלט דאָך מתאים געווען ער זאָל מסיים זיין מיט'ן זעלבן סגנון: „וידוע לפניך"[14]?

די הסברה אין דעם: עס איז ידוע[15], אַז עס זיינען פאַראַן צוויי מדריגות אין דער ידיעה (והשגחה) עליונה:

א) די ידיעה (און השגחה) אין דעם אופן פון „גלוי וידוע" — ניט בדרך התלבשות, נאָר „הכל גלוי וידוע לפניו ית' ממילא". און כאָטש אויך די ידיעה איז על כל פרט ופרט, היות אָבער די ידיעה איז העכער פון התלבשות אין נבראים און איז מובדל פון זיי, דערי־בער איז עס אין אַן אופן וואָס נעמט אַרום אָלע נבראים בשווה, און ס'איז העכער פון דעם אַז דאָרט זאָלן פוגם זיין•[15], כביכול, מעשה התחתונים, אַדער עס זאָלן פאַרנעמען אַן אָרט זיי־ערע חילוקי מדריגות.

---

10) פרש"י פרשתנו שם, יט. — בנוגע הר"ג איש שנאמר בהם (פרשתנו יז, ג) „החטאים האלה בנפשותם" — ראה לקו"ש שם הערה 22.

11) ל' אדה"ז — תו"א ד"ה ארדה נא (יד, ד). ולהעיר ממרז"ל בכ"מ: גלוי וידוע לפני (שבת נה, א. ועוד) — ובאם לא הי' אדה"ז מעתיק כאן הסיום „מי שאמר והי' העולם" הי' כולל גם מחז"ל אלו. וי"ל שמרמז בזה עוד דוגמא וראי' מאמרם „שאמר והי' העולם" (ולא — „שמהווה העולם". וע"ד החילוק בין „ציווה ונבראו" ו„ברא אלקים" — תו"א מג"א צו, ג).

ועוד ענין — שאפילו בדרגת ההתהוות עולמות — ג"כ ישנו האופן ד„גלוי וידוע".

12) עירובין יג, ב. ובכ"מ.

13) וראה מפרשים לאבות פ"ג מט"ו: הכל צפוי.

14) וכפרש"י פינחס שם (בפי' „אלקי הרוחות"): „גלוי וידוע לפניך כו'".

15) תו"א שם (שם ואילך). סהמ"צ להצ"צ מצות ע"ע פ"ב (ובהגהה). ד"ה והנה נת"ל תרס"ג.

•15) וכמרז"ל מתישין כח גדול של מעלה (איכ"ר א, ו). וראה בארוכה של"ה שער הגדול (כט, ב ואילך).

ב) די ידיעה (והשגחה) אינעם אופן פון „יודע" — ער כביכול פאַרנעמט זיך צו וויסן — בדרך התלבשות, און אין דעם זיינען פאַראַן חילוקים אינעם אופן הידיעה (וההשגחה), בהתאם צו דער מדריגה פון יודעד נברא. און דערי־ בער וועלט דווקא פון דער ידיעה נמשך דער ענין פון שכר ועונש בדרגות שונות לפי מעשה התחתונים[16].

און דאָס איז וואָס רש"י איז מדייק „יודע" (און ניט „ידוע") — ווייל דאָ איז נוגע די ידיעה והשגחה פרטית פון וועלכער עס וועלט נמשך שכר ועונש: און נאָכמער: די ידיעה אין אַן אופן פון התלבשות, פון „אריינטאָן" זיך אין די פרטי הענינים פון עדת קרח ביז צו „מודיע" זיין וועלט ס'איז באַגאַנגען בלויז אַ „סרחון" און „מי החוטא".

ד. עס איז ידוע די שיטה פון רמב"ם (אין מו"נ *[16]) אַז נאָר אויף דעם מין האדם איז דאָ השגחה פרטית — השגחה אויף אַ פרטיות'דיקן מענטש, אַבער ביי די נבראים פון דצ"ח איז די השגחה אויף כללות המין, ניט אויף זיינע באַזונדערע פרטים:

און אין מין האדם גופא, איז די השגחה ניט אויף אַלעמען בשווה, נאָר ס'איז לויט דער דביקות פון שכל האדם צום אויבערשטן[17]; און די „סכלים הממרים" און רשעים, וואָס ביי זיי איז אינגאַנצן ניטאָ די דביקות השכל אין אלקות, איז דער אויבערשטער פון זיי מסלק די השגחה פרטית, און די השגחה אויף זיי איז ע"ד ווי אויף דצ"ח („נמשל כבהמות נדמו"[18]) — אַ השגחה כללית.

16) ראה תניא ספכ"ד בהגהה.

*16) ח"ג פי"ז־יח. וראה בס' שנעתקו ברשימה „השגחה פרטית" — לקו"ש ח"ח ע' 278 ואילך.

17) ראה ג"כ מו"נ שם פנ"א.

18) ל' הכתוב תהלים מט, יג.

און ווי עס שטייט[19] „והסתרתי פני מהם גו' ומצאוהו רעות רבות וצרות גו' על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה", ד. ה.: דורך דעם וואָס אידן רייסן זיך אַפ פון אויבערשטן, ווערן זיי „מופקר למקרה"[20], און די צרות קומען אויף זיי בדרך „מציאה" — כאילו פון זיך אַליין.

וויבאַלד אַז די השגחה אויף רשעים איז ע"ד ווי אויף דצ"ח — בלויז אַ השגחה כללית, איז פאַרשטאַנדיק, אַז אפילו ווען זיי ווערן נענש מלמעלה (ניט אינעם אופן פון „מופקר למקרה", נאָר) ס'איז גלוי אַז דער ענש קומט בהשגחה מלמעלה (כבנדו"ד — בריאה יברא הוי') איז אַבער דער ענש והנהגה מיט זיי ניט אין אַ פרטיות'דיקן אופן, נאָר אין אַן אופן כללי. און ע"ד וואָס דער רמב"ם שרייבט דאָרט[21] אַז „סכלים הממרים .. סודרו בסדר שאר אישי מיני בע"ח .. ומפני זה הי' קל להרגם"[22].

און לויט דער שיטה איז לכאורה ניט מובן די טענה „אלקי הרוחות גו' האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף": ווי־ באַלד עס איז ניט קיין השגחה פרטית אויף זיי, נאָר אַ השגחה כללית (ע"ד ווי דצ"ח) — האָט דאָך ניט קיין אַרט צו מאַנען אַז דער אויבערשטער זאָל זיך צו זיי „אַראָפטראָגן" מיט אַ התלבשות צו פאַנאַנדערטיילען צווישן די וואָס בלויז „סרחו" און דעם „חוטא" ממש[23], נאָר „ואכלה אותם כרגע" — בשווה?

19) וילך לא, יז.

20) ל' הרמב"ם שם פנ"א.

21) פי"ח.

22) ולהעיר ג"כ מהא ד(בכלל) בב"נ אין חילוק בעונשים דכולם במיתה (סנהדרין נז, א). וראה לעיל ע' 168.

23) פשוט שלכו"ע יודע הוא כל הפרטים ופרטי פרטיות, וכמ"ש בעיקרים מ"ד פ"ז (נעתק ברשימה

ה. אָבער אין אמת'ן איז עס ניט קיין קושיא, און דאָס וועט ווערן פֿאַרשטאַנדיק לויט דעם וואָס דער מיטעלער רבי איז מבאר[24], אַז דאָס וואָס דער רמב"ם האָלט אַז עס איז ניטאָ קיין השגח"פ אויף דצ"ח (און עד"ז ניט אויף רשעים) איז ניט קיין סתירה (צו שיטת הבעש"ט[25]) אַז עס איז דאָ השגח"פ אויף אַלע נבראים — ווייל אין דער השגחה העליונה זיינען פֿאַראַן, בכללות, צוויי אופנים[26]:

א) השגחה פנימית: די השגחה איז בגילוי — ד. ה. זי איז ניט באַהאַלטן און פֿאַרדעקט דורך לבושי הטבע. און בנוגע דער השגחה זאָגט דער רמב"ם אַז זי איז לויט דער דביקות פון שכל האדם באלקות, און ביי דצ"ח און רשעים איז ניטאָ די השגחה (אין אַן אופן פרטי — נאָר אויפן כללות המין);

ב) השגחה חיצונית: די השגחה איז מלובש בהעלם אין לבושי הטבע וכיו"ב. און די השגחה איז פֿאַראַן אויף אַלע נבראים (מתאים לשיטת הבעש"ט).

קומט דאָך אויס, אַז אויך לדעת הרמב"ם איז פֿאַראַן השגח"פ אויף רשעים, ס'איז נאָר אַז באַ זיי איז דאָס א השגחה חיצונית, אַנגעטאָן און פֿאַרהוילן אין לבושי הטבע וכו', אַזוי אַז עס איז ניט ניכר ווי יעדער פרט קומט פון דעם אויבערשטן.

און ס'איז קיין סתירה ניט צו דעם וואָס ס'שטייט „ומצאוהו רעות גו' .. מצאוני הרעות גו'" — און ווי דער רמב"ם טייטשט עס אָפּ אַז מ'איז „מופקר למקרה" — ווייל אָט די הנהגה גופא איז בהשגחה פרטית[27]: „והסתרתי פני גו'", עס איז ניט קיין סילוק ההשגחה, נאָר ס'איז בלויז „והסתרתי פני", אַ הסתר אויף דער השגחה פנימית, ביז וואַנעט אַ מענטש קען זיך איינרייַדן אַז זיינע צרות זיינען אין אַן אופן פון „מצאוני", עס איז „ממנהג העולם"[28] אַדער „נקרה נקרית"[28]; אָבער באמת איז די השגחה עליונה אויך דאָן על כל פרט ופרט.

ו. עפ"י כהנ"ל איז מובן די שייכות פון דער הקדמה „אלקי הרוחות לכל בשר" צו דער טענה „האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף":

הנ"ל שם ע' 279) — אבל מ"מ, הענין דשכר ועונש תלוי בהשגחה ואינו שייך לידיעה זו — ראה עיקרים שם.

24) דרך חיים שער התשובה פ"ט (יג, א־ב). וראה לקו"ש ח"ט ע' 181.

25) ראה בארוכה הוספות לכתר שם טוב סקי"ט ואילך. ושו"נ.

26) וראה ג"כ אוה"ת וירא ד"ה אשר יאמר (קג, א ואילך). ד"ה צהר תעשה תרע"ג.

ולהעיר ג"כ מבחיי (וירא יח, יט (ושם: „וזה דעת הרמב"ן בפסוק זה"). והובא בקה"י ע' השגחה) דההשגח"פ במין האדם מתחלקת לשני חלקים: א) להשגיח במעשיו, וזהו בכל אדם מישראל או באומות, ב) להגן מן המקרים, וזהו רק לצדיקים.

27) ראה שומר אמונים בסופו (נעתק ברשימה הנ"ל שם ס"ע 278 ואילך): „אין שום דבר הווה במקרה בלתי כוונה והשגחה אלקית כדכתיב והלכתי עמכם בקרי, הרי שאפילו מדריגת המקרה מיוחסה לו ית' כי הכל מאתו בהשגח"פ". וראה ברשימה הנ"ל שם ע' 279 (בנוגע לדצ"ח). וברמב"ם הל' תעניות (פ"א ה"ג): כשאביא עליכם צרה כו' אוסיף לכם חמת אותו קרי —

אבל זהו גם להשיטה שאין השגח"פ על דצ"ח ו„ענין אישיהם הוא במקרה גמור לא בגזירת השי"ת" (שו"א שם), אלא שגם „מדרי' המקרה מיוחסה לו ית'" — אבל שיטת הבעש"ט היא ד„הוא ית' גזר אומר אשר דשא פרטי זה חי' יחי' כו'" (ד"ה ע"כ יאמרו תרצ"ו — סה"מ קונטרסים ח"ב ע' 740. וראה יתירה מזו — הוספות לכש"ט סי' קכא ובהערה שם), אלא שזה גופא הוא בהתלבשות בלבושי הטבע כו' (ועד"ז בענין „והסתרתי גו' ומצאוהו גו").

28) ל' הרמב"ם הל' תעניות שם.

ווי גערעט פריער (ס"א), זיינען די ווערטער „(אלקי) כל בשר" כולל אויך אַ ניט אידן, און ווי דער ראַגאַטשאָווער [29] איז מפרש דעם פסוק [5] „אני ה' אלקי כל בשר" (מיוסד אויפן אויבענדערמאַנטן ירושלמי [4]) — „ר"ל השגחה פרטית גם בב"נ".

און דאָס איז דער יסוד פון טענת משה ואהרן, אַז דער אויבערשטער דאַרף זיך פאַרנעמען באופן פרטי צו מחלק זיין צווישן די וואָס „סרחה עליו" און דעם „חוטא" — הגם אַז אַלע זיינען אין דעם סוג פון „סכלים" און „רשעים" — ווייל וויבאַלד דער אויבערשטער איז „יודע מחשבות" אויך פון אַ ב"נ און אויך אויף זיי איז דאָ השגחה פרטית (כאָטש אַז ביי זיי איז ניטאָ די דביקות השכל אין אלקות [30]), איז עאכו"כ אַז דער אויבערשטער איז „יודע מחשבות" (משגיח) אין אַן אופן פרטי פון יעדן אידן, אפילו ביי אַזעלכע וואָס זיינען בגלוי אַפּיקורסים ר"ל פון אלקות.

ז. הגם אַז ווען אַ איד איז ניט עושה רצונו של מקום איז די השגחה אויף אים ע"ד ווי די השגחה אויף אוה"ע, אַ השגחה חיצונית, וואָס איז מלובש אין לבושי הטבע כנ"ל — פונדעסטוועגן, איז דאָ אַ חילוק עקרי צווישן דעם אופן ההתלבשות אין דער השגחה אויף אַ אידן און להבדיל אויף אוה"ע:

ביי אוה"ע, וויבאַלד זייער יניקה וחיות איז פון בחי' חיצוניות, שם אלקים (בגימט' הטבע), זיינען זיי בעיקר אונטערגעוואָרפן צו דרכי הטבע; און במילא איז די השגחה אויף זיי לכתחילה נאָר פון שם אלקים, פון דער מדריגה אין אלקות וואָס איז מלובש אין דרכי הטבע כו'[31]:

דאָקעגן ביי אידן, וואָס זייער חיות איז פון שם הוי', איז די השגחה פרטית אויף זיי בעצם פון „שם הוי' עצמו" [32], וואָס איז אַ פנימיות'דיקע און גלוי'דיקע השגחה.

און דאָס וואָס די אידן וואָס זיינען ניט עושין רצונו של מקום איז די השגחה פרטית אויף זיי בהעלם אין לבושי הטבע, מיינט עס ניט אַז לגבי זיי ווערט נסתלק ח"ו די השגחה פון שם הוי' — ווארום אין וועלכן מצב אידן זאָלן זיך געפינען זיינען זיי אַלעמאָל „עם קרובו לגבי שם הוי'" [33] (דבין כך ובין כך בני הם [34]) — נאָר די השגחה איז פון „שם הוי' עצמו" ווי זי איז זיך מתלבש אין שם אלקים; וואָס דאָס איז דער דיוק הלשון „והסתרתי פני" — ס'איז נאָר אַ הסתר אויף „פני", אויף דער השגחה פנימית, כנ"ל. און דעריבער קען מען דורך התבוננות בשכלו דערגרונטעווען זיך און דערקענען אַז ס'איז אַ השגחה פרטית [35] און (דורכדעם ווערט זי אויך)

---

29) עה"ת — הפטורת בהר.

30) ראה לעיל ע' 169 הערה 50 ובשוה"ג שם.

31) ראה בכ"ז ס' הערכים-חב"ד ע' אומות העולם ע' שא ואילך. וש"נ.

32) ד"ה והנה נת"ל תרס"ג. ועד"ז בד"ח שם. ד"ה צהר תעשה תרע"ג.

33) ל' המאמר — ד"ה והנה נת"ל שם. וראה ד"ה צהר שם. לקו"ד ח"א פד, סע"א. היום יום ע' קח.

ואף שבד"ח שם כ' דהשגחה הפנימית הוא כשעושין רצונו כו', ובד"ה צהר שם: וגם בירידת הנשמות למטה ה"ה בבחי' קירוב לשם הוי' ע"י התומ"צ . . וע"ז הם עם קרובו כו' — נלפענ"ד שזהו רק בנוגע לגילוי ההשגחה בכחות הגלויים של הנשמה.

34) ראה קידושין לו, א. ספרי האזינו לב, ה (ושם משמע דגם ר"י הודה לר"מ). במדב"ר פ"ב, טו. ועוד.

35) להעיר מד"ה צהר שם: רק נש"י יודעים ומשיגים כו' שהכל הוא השפעה אלוקית כו' כאשר

גלוי׳ על כל פרט ופרט פון יעדן אידן, אויך פון די וואס זיינען ניט „עושין רצונו כו׳״.

ח. דערמיט איז אויך מוסבר דער תוכן און תכלית אין דער הנהגה פון „והסתרתי פני גו׳״, וואס דורך דעם קען מען זיך איינרייידן אז די צרות וואס קומען אויף אים זיינען אין אן אופן פון „מצאוני״, פון זיך אליין, ניט פון אויבערשטן —

לכאורה קען מען דאך פרעגן: די כוונה פון דער הנהגה איז דאך כדי מעורר זיין אידן צו תשובה, איז ווי קען א מצב פון „והסתרתי גו״ אים מעורר זיין צו תשובה צום אויבערשטן, בעת ער פילט (ניט אז די יסורים זיינען בהשגחה פרטית פון אויבערשטן און קען מיינען) אז ס׳איז א „נקרה נקרית״ (און ניט מיט א כוונה צו דערוועקן אים צו תשובה)?

נאר דער ענין איז כנ״ל, ווייאלד אז דער „והסתרתי״ איז נאר בחיצוניות, אבער בפנימיות איז אויך דאן די השגחה פון שם הוי׳ על כל פרט ופרט, דערפאר איז דא אין דעם דער כח צו מעורר זיין ביי א אידן א תנועה פון תשובה לאלקות —

ואדרבה: ווייאלד די השגחה דשם הוי׳ איז דעמאלט פאראן (ניט אין שייכות צו כחות הגלויים פון אידן — ווארום אין זיי זעט זיך ניט די השגחה, ס׳איז „והסתרתי״ — נאר) בנוגע זיין עצמות׳דיקן מהות, רירט עס במילא אן זיין עצם;

משים לבו ודעתו לזה יכול לראות בראי׳ חושיות ממש ההשגחה אלקית בהנהגת העולם.

וכידוע[36] אז דוקא די תשובה וואס קומט מצד עוצם הריחוק רירט אן אין עצם הנפש ממש, און דאס איז נוגע און איז פועל אין כללות עבודתו; משא״כ די תשובה וואס איז ביי צדיקים, וואס זי איז ניט אזוי נוגע אין כללות עבודתו, עס גיט נאר צו שלימות אין זיין עבודה.

ט. עפ״ז איז אויך מובן דער דיוק אין דעם ענטפער פון אויבערשטן צו משה: „יפה אמרת אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא״:

עס וועט זיין ניט נאר ווי זיי האבן גע׳טענה׳ט אז דער אויבערשטער איז „יודע מחשבות״, השגחה פרטית אויף אלע אידן אפילו אויף דעם סוג פון עדת קרח — ווארום דאס איז פאראן ביי „כל בשר״ אויך ביי אוה״ע כנ״ל — נאר „אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא״: די השגחה פרטית וועט זיין אין אן אופן גלוי, אז אלע וועלן זען בעיני בשר ווי דער אויבערשטער „פארנעמט״ זיך אין א פנימיות׳דיקער השגחה צו ראטעווען אט די וואס „לא חטאו״ (כאטש ביי זיי איז געווען „סרחו״);

וואס אזא אופן השגחה — אז אויך ביי אזא סוג מענטשן זאל זיין די השגחה פרטית אין אן אופן גלוי מיט א התלבשות וכו׳ — איז דאס נאר ביי אידן, ביים „עם קרובו״ של הקב״ה.

(משיחת ש״פ קרח תשל״ג)

---

36) ראה שע״ת ח״ב חינוך פמ״ח. ועוד.